

Juryrapport
**Prijsvraag Paviljoen Pinetum
Blijdenstein**

Stichting Pinetum Blijdenstein

Hilversum, 7 oktober 2018

ARCHITECTUUR
LOKAAL

**stimuleringsfonds
creatieve industrie**

Voorwoord

Het oude paviljoen in Pinetum Blijdenstein verkeert al jaren in slechte staat en is dringend aan vervanging toe. Maar hoe vind je het beste ontwerp voor een nieuw paviljoen?

Het Pinetum is een monumentale tuin met een bijzondere tuinarchitectuur en een waardevolle collectie bomen en planten. Het bestuur wilde graag dat het nieuwe paviljoen daar recht aan deed.

Daarom is een prijsvraag onder architecten uitgeschreven om een multifunctioneel, hoogwaardig en open multifunctioneel paviljoen te ontwerpen ter vervanging van het bestaande podium waarop al jaren vele activiteiten plaatsvinden.

Het bestuur van het Pinetum prijst zich gelukkig dat het voor deze prijsvraag gebruik heeft kunnen maken van de grote kennis van het landelijke centrum voor cultureel opdrachtgeverschap Architectuur Lokaal. Hun professionaliteit heeft er voor gezorgd dat de prijsvraag vlekkeloos is georganiseerd en volgens de officiële spelregels is verlopen. Bovendien heeft het bestuur de steun gekregen van een zeer professionele jury, waarin (landschaps)architecten en andere deskundigen uit de bouwwereld zitting hadden. Het bestuur is Architectuur Lokaal en de leden van de jury zeer dankbaar.

Het Pinetum heeft liefst 131 inzendingen ontvangen, niet alleen uit Nederland, maar ook uit Zweden, België, de Verenigde Staten en Polen. Het Pinetum dankt alle architecten voor hun inzendingen. Hun enthousiasme versterkte de gedachte dat deze prijsvraag een gevoelige snaar heeft geraakt en de beroepswereld aansprak. In twee selectierondes heeft de jury vier architectenbureaus genomineerd: Enzo Valerio, HappelCornelisseVerhoeven, HOH Architecten en Koolhaas x Suurenbroek x Thijssen. Hun schetsontwerpen en maquettes zijn in de Oranjerie van het Pinetum geëxposeerd tijdens de tentoonstelling 'Een Paviljoen voor het Pinetum' van 8 september tot 14 oktober 2018. De tentoonstelling werd geopend door de burgemeester van Hilversum, Pieter Broertjes. Ook het publiek kon gedurende de tentoonstelling zijn voorkeur voor een ontwerp uitspreken voor de publieksprijs. Hiervan werd veel gebruik gemaakt. Het prikkelde tot aandachtig kijken en had geanimeerde discussies tot gevolg. Liefst 580 stemmen werden uitgebracht.

Op 7 oktober maakte de burgemeester het winnende ontwerp bekend tijdens een openbare en feestelijke prijsuitreiking, waarbij ook de architecten aanwezig waren.

De keuze is voor de jury geen gemakkelijke geweest, maar na lang beraad heeft zij Enzo Valerio voorgedragen als overtuigend winnaar, met HappelCornelisseVerhoeven als runner up. Het ontwerp Trellis van HappelCornelisseVerhoeven werd door het publiek met 233 stemmen gekozen als favoriete ontwerp en won daarmee de publieksprijs. Het bestuur beoogt de winnende inzending van Enzo Valerio uit te voeren.

Ook werd de winnaar van het scholierenproject bekend gemaakt. Scholieren van het Gemeentelijk Gymnasium en het Roland Holst College hebben met een vergelijkbare opdracht als die van de officiële wedstrijd maquettes ontworpen die eveneens in het Pinetum zijn tentoongesteld.

Het Stimuleringsfonds Creatieve Industrie en de Gemeente Hilversum hebben met hun subsidie voor deze prijsvraag en de tentoonstelling de eerste aanzet gegeven. Het ontwerp Grond van Enzo Valerio zal als uitgangspunt dienen om de benodigde financiering voor de realisatie van het paviljoen te verkrijgen.

Wij verheugen ons erop in gesprek te gaan met Enzo Valerio over de volgende stappen die genomen moeten gaan worden. Wellicht zal het nieuwe paviljoen in de zomer van 2020 opgeleverd zijn. Het Pinetum zal dan een nieuw juweel toevoegen aan de architectonische schatten van Hilversum.

F.R. Willink, voorzitter Stichting Pinetum Blijdenstein

De prijsvraag

Op 23 april 2018 schreef Stichting Pinetum Blijdenstein de Prijsvraag Paviljoen Blijdenstein uit. Gevraagd werd om een ontwerpvoorstel voor een hoogwaardig en zo open mogelijk paviljoen voor het Pinetum dat recht doet aan de bijzondere kwaliteiten van de monumentale tuin en collectie, en dat een waardevolle toevoeging aan de grote architectonische kwaliteiten van Hilversum vormt.

De selectieprocedure betrof een *Open Oproep op basis van portfolio* conform [Kompas bij prijsvragen](#). De voorselectie verliep in twee fasen: geïnteresseerden in deelname werden opgeroepen om een portfolio in te zenden op grond waarvan acht inzenders werden uitgenodigd voor een bureaupresentatie. Uit de acht bureaupresentaties werden vier bureaus geselecteerd voor deelname aan de daadwerkelijk prijsvraag. Aan deze bureaus werd gevraagd om een ontwerp met maquette te maken voor het nieuw te bouwen paviljoen. Uit deze inzendingen selecteerde de jury het winnende plan.

Voor de uitvoering van de prijsvraag schakelde de stichting Architectuur Lokaal in. De prijsvraag verliep via de webpagina www.arch.lokaal.nl/prijsvraag-paviljoen-pinetum-blijdenstein.

De prijsvraag is [aangekondigd op TenderNed](#) met kenmerk 181819.

De prijsvraag is mede mogelijk gemaakt met een bijdrage van het Stimuleringsfonds Creatieve Industrie.

Jury

De inzendingen werden beoordeeld door een jury onder voorzitterschap van **Robbert Willink** (voorzitter Stichting Pinetum Blijdenstein) en verder bestaande uit **Ko Blok** (oud voorzitter ERA Contour BV, oud voorzitter Neprom), **Izaak Hilhorst** (bestuurslid Stichting Pinetum Blijdenstein),

Sylvia Karres (landschapsarchitect Karres en Brands), **Milad Pallesh** (Workshop Architecten, winnaar Archiprix 2016) en **Koen van Velsen** (Koen van Velsen architecten).

Cato Cramer, adviseur van Stichting Pinetum Blijdenstein, woonde de bijeenkomsten van de jury bij.

Secretaris van de jury was **Cilly Jansen** (Architectuur Lokaal, zonder stemrecht).

Verloop van de prijsvraag

Nadat de prijsvraag op 23 april was uitgeschreven kregen de geïnteresseerden de mogelijkheid schriftelijk vragen te stellen. Op 30 april sloot de vragenronde; de nota van inlichtingen met de antwoorden is op 3 mei gepubliceerd.

Op 7 mei organiseerde de stichting een informatiebijeenkomst in het Pinetum, waar het bestuur een rondleiding en een inleiding gaf voor de ongeveer 35 geïnteresseerden in deelname. Er was ook gelegenheid om vragen te stellen. Een verslag van deze bijeenkomst, met daarin alle vragen en de antwoorden daarop, werd op 8 mei gepubliceerd in de vorm van een tweede nota van inlichtingen.

De stichting besloot de inzendtermijn voor de portfolio's, reglementair bepaald op 22 mei, met een week te verlengen tot 28 mei. Daarmee gaf zij gehoor aan verzoeken om rekening te houden met de meivakanties en de Pinksterdagen. Deze verruiming is gepubliceerd in een nieuwsbericht.

Informatiebijeenkomst 7 mei 2018

Op 28 mei waren 131 inzendingen ontvangen, niet alleen afkomstig uit Nederland, maar ook Zweden, België, de Verenigde Staten en Polen. Architectuur Lokaal controleerde of de inzendingen voldeden aan de voorwaarden en moest tientallen architecten attenderen op kleine gebreken. Zij werden in de gelegenheid gesteld om deze binnen de reglementaire termijn te herstellen. Drie inzendingen werden na sluiting van de inzendtermijn ontvangen en één inzending voldeed niet aan de inzendingseisen. De uitschrijver heeft deze vier inzendingen, gehoord de jury, uitgesloten van verdere betrokkenheid bij de prijsvraag. De jury heeft 127 geldige inzendingen beoordeeld. De voorselectie voor de prijsvraag is in twee stappen gemaakt: een selectie op basis van portfolio's, en vervolgens een selectie op basis van bureaupresentaties.

Voorselectie op portfolio's

Op 5 juni beoordeelde de jury de ingezonden portfolio's met referentiebeelden tijdens een jurybijeenkomst in het Pinetum. Voorafgaand aan deze gezamenlijke beoordeling hebben de juryleden alle inzendingen digitaal ontvangen en individueel bestudeerd en voor de gezamenlijke bijeenkomst hebben zij aangegeven of zij de inzending aanbevalen, afraadden of daarover twijfelden. Voorafgaand aan deze bijeenkomst maakte Architectuur Lokaal een totaaloverzicht van de reacties en verstreekte dit op de jurydag. Door persoonlijke omstandigheden kon Ko Blok niet aan de beoordeling deelnemen.

De selectie verliep in meerdere ronden.

1. Bespreking van 79 inzendingen, waarvan 34 individueel door geen van de juryleden was aangeraden, 31 door één jurylid was aangeraden en veertien door twee juryleden. Alle juryleden werden in de gelegenheid gesteld om alsnog kanshebbers voor de selectie voor te dragen. Van deze gelegenheid maakte geen van de juryleden gebruik. 79 inzendingen vielen af.
2. Bespreking van de acht inzendingen waarover drie juryleden twijfelden. Twee inzendingen werden aangehouden, zes inzendingen vielen af.
3. Bespreking van acht inzendingen die door één van de juryleden werd aanbevolen. Na bespreking besloot de jury geen van deze acht inzendingen te selecteren.

4. Daarna werkte de jury vanuit de 21 inzendingen die door de meeste juryleden waren aangeraden. Geen van de inzendingen was door alle juryleden aangeraden. Na bespreking selecteerde de jury unaniem één inzending en hield zij acht inzendingen aan; twaalf inzendingen vielen af.
5. De laatste elf inzendingen waren door twee juryleden aanbevolen, één jurylid twijfelde en twee juryleden wezen de inzendingen af. Na discussie hield de jury hield twee inzendingen aan; negen inzendingen vielen af.

Na onderlinge vergelijking van de aangehouden inzendingen besloot de jury unaniem tot de selectie van acht inzendingen en gaf daarbij een korte kenschets van het geselecteerde palet van portfolio's in relatie tot de opdracht:

- 1 PROTOTYPE: overtuigende beheersing van de materie;
- 3 RADEMACHER / DE VRIES: in staat om een plek te maken vanuit een sterk idee;
- 7 SO - IL: eigenzinnige signatuur met conceptueel sterke keuzes;
- 21 STUDIO MAKS: mooi en gevoelig met aandacht voor de organisatie van het niet-functionele;
- 84 HappelCornelisseVerhoeven: gevoel voor eenvoud en landschap;
- 107 Koolhaas x Suurenbroek x Thijssen: relatie binnen/buiten en inzet van weinig middelen;
- 120 HOH Architecten: ruimtelijkheid met inzet van minimale middelen en sterke vormen;
- 125 Enzo Valerio: weinig realisatie, intrigerende potentie.

Op 5 juni hebben alle inzenders schriftelijk bericht ontvangen over het resultaat van de voorselectie.

Aansluitend werd dit resultaat gepubliceerd op de webpagina van de prijsvraag, via een nieuwsbericht en op sociale media.

Voorselectie portfolio's, 5 juni 2018

Bureaupresentaties

Op 26 juni hebben de acht deelnemers die hiervoor waren uitgenodigd in het Pinetum na elkaar een presentatie gegeven van hun werk, waarna de jury vragen kon stellen.

De jury was zeer onder de indruk van alle presentaties en de rijkdom aan ideeën, ervaringen, kennis en praktijken die de bureaus over het voetlicht brachten. Ze vond het geen eenvoudige opgave om uit deze grote diversiteit een selectie te maken voor de vier deelnemers aan het vervolg maar heeft, na een enerverende en enthousiasmerende bijeenkomst, haar keuze uiteindelijk weloverwogen en unaniem gemaakt voor vier bureaus:

- 84 HappelCornelisseVerhoeven
- 107 Koolhaas x Suurenbroek x Thijssen
- 120 HOH Architecten
- 125 Enzo Valerio

In een persoonlijk bericht aan de vier bureaus die niet werden geselecteerd, heeft de uitschrijver haar beslissing toegelicht en daarbij benadrukt dat zij haar keuze niet heeft gemaakt op grond van de presentatie op zichzelf, maar in de specifieke context van de opgave voor het Pinetum.

Het resultaat van de voorselectie is op 3 juli gepubliceerd op de webpagina van de prijsvraag, via een nieuwsbericht en op sociale media. Hiermee werd de voorselectie afgerond.

Prijsvraag

De daadwerkelijk prijsvraag ging op 3 juli van start met een uitnodiging aan de geselecteerde bureaus om een schetsontwerp met maquette te maken voor het nieuw te bouwen paviljoen. Aan de deelnemers werd een extra mogelijkheid geboden om vragen te stellen nu zij daadwerkelijk een inzending voor de prijsvraag zouden gaan doen. Deze vragenronde sloot op 11 juli. De tweede ronde verliep niet openbaar. Op 17 juli werd de laatste nota van inlichtingen daarom alleen aan de deelnemers gestuurd.

De inzendtermijn sloot op 20 augustus; de inzendingen werden anoniem, onder motto, ingediend.

Van 7 september tot 14 oktober organiseerde de Stichting Pinetum Blijdenstein een tentoonstelling, ontworpen door Workshop Architecten in samenwerking met Paul Timmer, in de Oranjerie van het Pinetum. De tentoonstelling werd geopend door de burgemeester van Hilversum, Pieter Broertjes. Bij de tentoonstelling werden de inzendingen anoniem getoond omdat de jury haar keuze, ook anoniem, nog moest maken.

Tentoonstelling van de inzendingen

Op 7 oktober heeft de burgemeester van Hilversum het resultaat van de prijsvraag bekend gemaakt. Daarbij reikte de Stichting Pinetum Blijdenstein ook een publieksprijs uit, waarvoor 580 mensen hun stem uitbrachten. Met 233 stemmen was het ontwerp Trellis van HappelCornelisseVerhoeven een overtuigende winnaar.

Bij de tentoonstelling, tot en met 14 oktober, was ook een expositie te zien van ontwerpen voor een paviljoen waaraan tien derde klassen van het Roland Holst College en het Gemeentelijk Gymnasium hebben meegedaan.

Juryoordeel

De beoordeling van de inzendingen door de jury vond plaats op 2 oktober 2018.

De jury beoordeelde de wijze waarop de inzendingen reageren op de opgave, de aandachtspunten en de voorwaarden voor de opgave, en hanteerde daarbij de volgende criteria: innovativiteit, originaliteit, multifunctionaliteit, architectonische kwaliteit, realiseerbaarheid, haalbaarheid en betaalbaarheid, en passend in de historische context van de tuin. De volgorde van de criteria was willekeurig en de jury werkte met een integrale totaalbeoordeling.

De beoordeling verliep anoniem. Nadat de jury haar besluit had genomen is de anonimiteit van de inzenders opgeheven en heeft de jury kennis genomen van de reacties op de publieksprijs.

De jury toonde zich verrast door alle vier inzendingen, die ieder op een andere manier hebben gereageerd op de opgave. Alle voorstellen reageerden op de karakteristieken van de naaldbomen en het ontwerp van de tuin.

Voorafgaand aan de bespreking van elk van de inzendingen heeft de jury nogmaals de tentoonstelling van de inzendingen en maquettes bekeken.

Being There, HOH Architecten

Voorgesteld is een eenvoudig paviljoen met een lichte constructie, afsluitbaar met gordijnen en met binnenin een open haard waar men omheen kan staan of zitten. De gekozen vorm is aantrekkelijk en elegant, en er is waardering voor de plattegrond. Er zijn mooie doorzichten maar er is twijfel over de relatie tot de er omheen staande kassen.

Over de ruimtelijke werking van het plan is aarzeling vanwege de beperkte hoogte, de lengte en het eendimensionale karakter van het plan. Het idee van een haard is een sympathieke toevoeging, maar hier niet praktisch of passend: als het droog is kan er onder de bomen niet gestookt worden, en als het regent wordt het paviljoen niet gebruikt.

Er zijn vragen over de constructie en de houdbaarheid van de voorgestelde materialisering, met name over de multiplexvloer en de gordijnen.

Four doors and a roof, Koolhaas x Suurenbroek x Thijssen

Een speels ontwerp met een aantal opvallende taatsdeuren, waarvan alle mogelijke bewegingen zijn onderzocht. Het idee op zichzelf is interessant, maar de uitwerking ontbreekt het aan subtiliteit. Er worden geen echte keuzes aangereikt vanuit de vele mogelijkheden en de plafondhoogte van 2,5 meter is echt te laag. De jury heeft vragen over de kwetsbaarheid van de voorgestelde materialisering, zeker hier onder de bomen waar rekening moet worden gehouden met sterke mosgroei. Het idee is wellicht geschikt als tijdelijk paviljoen, maar spreekt onvoldoende aan als permanente toevoeging aan de ruimtelijke context en historie van het Pinetum.

GROND, Enzo Valerio

Dit paviljoen ligt als enige direct op de aarde. Het ontwerp intrigeert door de verschillende vormen van dak en plattegrond en door de staanders, die een relatie aangaan met de verticaliteit van de bomen en een variëteit aan doorzichten bieden. De contouren van het dak volgen die van de omringende boomkruinen en door de alzijdige oriëntatie is er veel aandacht voor de bijzondere plek in de tuin achter het bestaande podium.

De jury waardeert het robuuste karakter van het plan en denkt dat het in contrast met de bestaande bebouwing een mooie toevoeging aan de tuin kan zijn. Met de voorgenomen kleuring in de beoogde combinatie van beton en cement, wordt naar verwachting een connectie met de kleuren van de boomstammen rondom gemaakt. Aandachtspunten bij de uitwerking zijn het volume en de plaatsing van de staanders met het oog op gebruik en doorzichten, de kleur- en niveauverschillen, de afsluitbaarheid en de mate waarin het materiaal zijn kwaliteit, met name aan de (dak)randen, behoudt.

Trellis, HappelCornelisseVerhoeve

Een mooi en hoogwaardig ontwerp dat grote waardering van de jury ondervindt. De verschijningsvorm refereert aan dennenappels. Het beeld dat ontstaat is fragiel en doet denken aan een prieel. Het plan is subtiel uitgewerkt en zowel tekeningen als maquette resulteren in een overtuigend beeld. Hoewel het voorgestelde materiaal zeer duurzaam is, is er twijfel over het effect van RVS in de omgeving en ten opzichte van de kassen. Daar staat tegenover dat het licht kan brengen in de donkere omgeving onder de bomen. Afsluitbaarheid is een aandachtspunt bij de uitwerking.

Winnaar en runner up

De jury besloot een keuze te maken tussen de plannen GROND en Trellis. Voor beide plannen bestaat veel waardering, maar het contrast tussen de twee kan bijna niet groter zijn. De jury besloot daarom de plannen op locatie, dus bij het bestaande podium, te vergelijken. Na uitvoerige discussie concludeerde zij dat het plan Trellis mogelijk meer vrije ruimte behoeft om daadwerkelijk tot zijn recht te komen, dan in het Pinetum aanwezig is. De jury is ervan overtuigd dat het ontwerp GROND op een geweldige manier past in het Pinetum en op geen enkele wijze zal concurreren met de bestaande kassen. De voorgestelde extra boom bevestigt de positie van het paviljoen als deel van het park. Daarom wijst de jury het plan GROND aan als winnaar van de prijsvraag. Trellis wordt *runner up*. Stichting Pinetum Blijdenstein zal zich aan de hand van het winnende plan GROND inzetten om financiering te genereren zodat dit ontwerp daadwerkelijk kan worden uitgevoerd.

Verloop van de prijsvraag

23 april 2018	Start prijsvraag, publicatie reglement
30 april 2018	Sluiting vragenronde
3 mei 2018	Publicatie 1e nota van inlichtingen
7 mei 2018	Informatiebijeenkomst in het Pinetum Publicatie 2e nota van inlichtingen, incl. verslag informatiebijeenkomst
8 mei 2018	Sluiting inzendtermijn
28 mei 2018	Voorselectie (portfolio's)
5 juni 2018	Bekendmaking resultaat voorselectie (portfolio's)
5 juni 2018	Voorselectie (bureaupresentaties)
26 juni 2018	Uitnodiging deelnemers aan de prijsvraag
3 juli 2018	Sluiting extra vragenronde
11 juli 2018	Publicatie 3e nota van inlichtingen
17 juli 2018	Sluiting inzendtermijn
20 augustus 2018	Beoordeling inzendingen
2 oktober 2018	Tentoonstelling
7 september-14 oktober 2018	
7 oktober 2018	Bekendmaking resultaat van de prijsvraag